

A HATÁRRENDESZETI ISMERETEK BELSŐ TARTALMA, OKTATÁSÁNAK SAJÁTOSSÁGAI

1. A határrendészeti szakmai ismeretek köre, belső tartalma

Milyen irányból közelíthetem meg a határrendészeti ismereteket ahhoz, hogy meghatározzam összetételüket, szerkezetüket, belső tartalmukat és a belső arányokat?

Mi az ismeret?¹⁵

- „1. A megismerő tevékenység eredménye, az ennek segítségével kialakított, a valóságra, ill. annak vmely területére vonatk. fogalmak összessége.
2. Hozzáértés, tájékozottság, tapasztalat vmiben.
3. Tanulással szerzett tudás.”

Mi a határrendészet?¹⁶

„az a → közigazgatási tevékenység, amellyel az erre rendelt szervek embereknek és dolgoknak az → államhatáron keresztül történő forgalmát (ki- és belépését) ellenőrzik, éspedig elsősorban azzal a céllal, hogy személyek jogtalan határátlépését, ill. dolgoknak ily módon a határon átvitelét meggátolják. A ~ hatásosságának előfeltétele az államhatár biztonságos őrzése. Ezt a feladatkört egyes → államokban a hadsereg, másokban a → rendőrség (csendőrség) határvédelmi alakulatai, ismét másokban az önálló ~i szervezetnek, a határőrségnek az egységei töltik be. A ~i szervek további feladata azoknak a → jogszabályoknak a végrehajtása, ill. végrehajtásuk ellenőrzése, amelyek a határrendre vonatkoznak. Ezek a jogszabályok főleg tilalmakat tartalmaznak a határvonal mentén épületek és műtárgyak létesítésével, munkálatok végzésével, közlekedéssel kapcsolatosan. A ~i szervek harmadik feladatcsoportja a határforgalom ellenőrzése. Ennek jogalapját az a nemzetközileg elfogadott szabály szolgáltatja, amely szerint a határon át a közlekedés csak érvényes úti okmánnyal (→ útlevél), szállítási okmánnyal, s az előírt engedély [pl. ki- vagy beutazási engedély (→ tartózkodásra jogosító engedélyek)] birtokában lehetséges. Ehhez csatlakozik az a másik norma, amelynek értelmében a határon közlekedni csak a kijelölt határátkelőhelyeken s meghatározott időben szabad. Két vagy több állam → egyezménye a határforgalmat egymás közötti viszonylatban a szokványoshoz képest nagy mértékben egyszerűsítheti.”

Mit mond a határőrizeti törvény a Határőrség rendészeti feladatairól (1997. évi XXXII. törv.).¹⁷

- „a) őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti és megszakítja az államhatár jogellenes átlépését;
- b) a nemzetközi egyezményekkel összhangban, más hatóságokkal együttműködve ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat, engedélyezi a be- és kiutazási feltételeknek megfelelő személyek határátlépését és biztosítja a határátkelőhelyek rendjét;

¹⁵ A magyar nyelv értelmező szótára III. kötet, Akadémiai Kiadó

¹⁶ Jogi lexikon, Jogi és Üzleti Kiadó Kft., 1999.

¹⁷ [a Hőv. tv. 22. § (1) szerint]

- c) végrehajtja a külföldiek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényben (a továbbiakban: idegenrendészeti törvény) és a végrehajtására kiadott jogszabályokban meghatározott idegenrendészeti feladatait;
- d) közreműködőként részt vesz a külön törvényben meghatározott menekültügyi hatósági feladatok ellátásában;
- e) végrehajtja a nemzetközi szerződésekben meghatározott kötelezettségeit, irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését, gondoskodik a határnyiladék tisztán tartásáról;
- f) elhárítja az államhatár rendje, a Határőrség által őrzött objektumok ellen irányuló erőszakos cselekményeket;
- g) megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és menekültügyi veszély kezeléséhez szükséges intézkedéseket;
- h) konfliktushelyzetben a 21. § (2) bekezdésében meghatározottakon túl felderíti az államhatár rendjét veszélyeztető fegyveres cselekményeket, illetőleg elfogja a fegyveresen vagy felfegyverkezve érkezőket;
- i) gondoskodik az államhatár rendjének fenntartásáról, továbbá jogszabályban meghatározott közigazgatási eljárásokban szakhatóságként működik közre;
- j) rendkívüli állapot, szükségállapot és veszélyhelyzet esetén végrehajtja a jogszabályokban meghatározott rendvédelmi feladatokat;
- k) egyes szabálysértési ügyekben gyakorolja a számára jogszabályban meghatározott jogköröket;
- l) gyűjti és értékeli azokat az információkat, amelyek feladatai ellátásához szükségesek."

Meggyőződésem, hogy maga a törvény is kérdésesen fogalmazza meg a Határőrség rendészeti feladatait hiszen a bűnüldözési feladatokat nem sorolja ide. Ez még a lexikon rendészet fogalmának is ellentmond hiszen a rendészet egyik alapterülete a bűnüldözés.

Nehezíti a határrendészeti ismeretek meghatározását azok koronkénti, vagy országonkénti különbözősége is. A koronkénti eltérést saját magunk is láthatjuk. Húsz évvel ezelőtt a határvédelem és ebből kifolyólag az összefegyvernemi harcászat is szervesen kapcsolódott a szakmai ismeretek köréhez. Ma erről hosszan lehet vitatkozni.

A hetvenes években a határőr őrsőknek szükség esetén még lövész századként is működni kellett volna. Ezért a tisztképzés tartalmazta az ezen felkészítéshez szükséges ismereteket – összefegyvernemi harc, fegyverzettechnika, tereptan, vegyivédelem, katonai vezetéselmélet, katonai kiképzés, alaki felkészítés, stb. – melyek mára jórészt eltűntek a rendészeti jellegű felkészítésből, hogy átadják helyüket alapvetően a jogi tantárgyaknak.

A változások konkrétan bizonyítják, a képzés a legszorosabb összefüggésben van a politikai vezetés arra vonatkozó döntésével, milyen feladatokra alkalmazza az egyes szervezeteket. A politika dönt az alkalmazás irányairól, ezt továbbítja a szakmai szervezet vezetésének, az pedig követelményeket állít a képzés elé. Az más kérdés, hogy mekkora az egész folyamat átfutási sebessége és időben mennyire tartósak, maradandóak a döntések.

Számomra jó példa erre az az elképzelés, hogy a Határőrségnél a felállításra kerülő akciószázadokat SZPG-9 hátrasiklás nélküli páncéltörő lövegekkel szerelik fel. A sürgősség miatt még a döntés évében más tantárgyak terhére a fegyver oktatásra került a Kossuth Lajos Katonai Főiskola határőr hallgatói részére. Majd két év múlva újra eltűnt a felkészítésből. Míg a hetvenes években a katonai jellegű tananyag, (nem a határőrizet oktatásáról van szó), a képzés 30-50%-át tette ki, addig ez mára lényegében teljesen eltűnt a tematikából.

A folyamatot példázza az 1951-ben alapított német Szövetségi Határvédelem, (BGS) mely félkatonai szervezetként került létrehozásra páncéltörő lövegekkel, páncélozott járművekkel és többszöri átalakítással lett belőle szövetségi rendőrség. Nincs harcászat, nem ismerik a rajfegyvereket, (kivéve a készenléti zászlóaljkat).

A szakmai ismeretek terén meghatározó belső változás következett be, melynek magunk is tanúi vagyunk. Miként csoportosíthatjuk azt az elméleti ismeretkört, melyet mi szakismeretként határozunk meg? Nyilvánvalóan többfajta megközelítés lehetséges.

Készítettem egy esetleges felosztást, (lásd melléklet), mely az oktatott tantárgyak csoportosítását tartalmazza, (egy változatban).

A szakmai ismeretek kifejezésnél megítélésem szerint szűkebb és tágabb értelmezést alkalmazhatunk. Én a legtágabb értelemben a szakmai ismeretek körébe sorolom az A-B-C-D-E csoportosítást. Véleményem szerint vitathatatlan, hogy a korábbi katonai felkészítés helyére bekerült „D” jelű csoportban szereplő jogi ismeretek ma a szakmai tudás stabil, alapozó részét képezik.

Az oktatási arányok jelenleg főiskolánk határrendészeti szakán az alábbiak:
Össz óraszám 2591 tanóra

Szakmai tantárgyak:

• Határőrizet történet	16 óra
• Határrendészeti általános ismeretek	32 óra
• Határőrségi humán erőforrás gazd.	32 óra
• Határőrségi gazdálkodás	12 óra
• Határvédelem	32 óra
• Határőrizet	160 óra
• Határforgalom-ellenőrzés	176 óra
• Határrendészeti igazgatás	176 óra
• Határőr felderítés	171 óra
• Speciális ismeretek	<u>15 óra</u>
	826 óra

az össz képzés 31,8%-a.

Ez az óraszám teljes egészében a tanszék hatáskörében, „kezében” kerül oktatásra.

A pontos megítélés érdekében tudnunk kell, hogy egyes tantárgyak – rendőri alapismeret 144 óra – szintén közölnek szakmai ismereteket, amennyiben a rendőri intézkedéseket, lövészeteket dolgozzák fel.

Az általános ismereteket közvetítő tantárgyak:

• Etika	32 óra
• Kommunikáció-retorika	30 óra
• Politológia	32 óra
• Szociológia	32 óra
• Pedagógia	24 óra
• Pszichológia	<u>96 óra</u>
óraszám	246 óra, 9,4%

Az általam D csoportba osztott jogtudományi tantárgyak:

• Bevezetés az állam és jogtudományokba	32 óra
• Büntetőjog	207 óra
• Büntetőeljárás-jog	96 óra
• Emberi jog	32 óra
• EU jog	30 óra
• Közigazgatási jog	80 óra
• Alkotmányjog	64 óra
• Nemzetközi jog	30 óra
• Polgári jog	48 óra
• Kriminológia	24 óra
• Kriminálisztika	<u>24 óra</u>
óraszám	667 óra, 25,7%

Az általam E csoportba sorolt tantárgyak

• Informatika	64 óra
• Robotzsaru	24 óra
• Vezetési és szervezési ismeretek	48 óra
• Védelemigazgatás	16 óra
• Testnevelés	190 óra
• Nyelv	288 óra
• Rendőri alapismeretek	<u>144 óra</u>
óraszám	774 óra, 29,8 %

A szakmai ismeretek meghatározásánál szűkebb és tágabb értelmezést alkalmazhatok. Vitathatatlanul legszűkebb az „A” jelű csoport.

A „B” jelzésű ismeretanyag szintén a határrendészeti szakismeretek részét kell, hogy képezze, de ehhez már a „D” jogi tananyagcsoportot is fel kell dolgoznom.

Ha kitekintek a Határőrség perspektivikus fejlődésére, úgy az idegenrendészet és a bűnüldözés, (bűnügyi munka) erősítése várható. Tehát nekünk is fejleszteni kell ezen területek oktatását.

2. A szakmai ismeretek oktatásának sajátos módszerei

A jelenlévők túlnyomó többsége oktató, vagy dolgozott az oktatásban. Ezért általában a felsőoktatásban alkalmazott módszertani fogásokról nem kell sokat magyarázkodnom.

Az általunk alkalmazott szakmai oktatási formákat és módszereket befolyásolja a Főiskola helyzete, lehetőségei. A szakmai képzés egy részét a helyszínre – vidékre kell vinnünk – még ha ez Budapesten (Ferihegy, Országos Parancsnokság) is van.

Az iskolán belül hagyományos formák – előadás, szeminárium, csoportos foglalkozások, ellenőrző foglalkozások dominálnak.

Szakmai szempontból érdekesebb mozzanatok:

- alapkiképzés (4 hét) melyen belül határőrségi alapismereteket (államhatár, Határőrség szervezete, a határőr járőr) dolgozunk fel;
- kirendeltség, határvadász század, igazgatóság helyszíni bemutatása a hároméves oktatás kezdetén;

- szakmai gyakorlatok, összesen 10 hét, 4-4 az első és második év után, 2 hét a 6. félévben. Kisdolgozatok írása;
- csoportos foglalkozások sorába kapcsolt 2 napos helyszíni kihelyezés Csengerben. A feladatsorozat anyaga egy kirendeltség munkáját dolgozza fel. Ezen belül módszertanilag sokat ad a helyszíni tanulmányozás;
- többfajta (idegenrendészeti, bűnügyi) csoportos foglalkozás, okmánykidolgozás, szerepfeladatok megoldása;
- terepfoglalkozás, helyszínek tanulmányozása, felkészülés határrendészeti akció levezetésére, vázlatok készítése;
- 10 órás éjszakai gyakorlat határőrségi technikai eszközök bevonásával;
- 3 napos lövészet és kihelyezés, lögyakorlat valamennyi a Határőrségnél rendszeresített fegyverrel;
- helyszínen tartott szakmai foglalkozások: (Ferihegy, biztonsági okmányok gyártása a pénzjegynyomdában, lopott gépkocsi stb.).

A foglalkozások jelentős részét a Határőrség aktív támogatása nélkül nem tudnánk megtartani. Meghatározó a busz és a technikai eszközök biztosítása. Aggasztó, hogy az utóbbi időben sok nehézségbe ütközünk és csökkenek a lehetőségeink. Problémás például a szakmai gyakorlatok idején a szállás biztosítása.

Érdekes módon – semmi sem múlik el nyomtalanul – a korábbi oktatási módszerek – formák számos eleme él tovább az általunk vitt képzésben.

Ezek alapvetően a gyakorlatok, alkalmazói csoportos foglalkozások területén jelentkeznek.